

VÁCLAV VRANÝ A TURIEC (Z pohľadu botanika)

JÁN KLIMENT

Botanická záhrada Univerzity Komenského, pracovisko Blatnica

Václav Vraný sa do povedomia súčasníkov zapísal ako učiteľ, botanik, muzeálny pracovník, redaktor, prekladateľ, publicista, dirigent-tamburáš, ochotnícky divadelník, zberateľ ľudových piesní, propagátor a milovník turistiky, predovšetkým však ako skromný a obetavý človek. Na Slovensko prišiel ako 17-ročný mladík a napriek príkoriať zo strany uhorských úradov tu ostal už natrvalo. Prežil tu 61 zo 78 mu vymieraných rokov, z toho takmer 12 v Turci. Duchovnému rozvoju národa a poznávaniu tunajšej prírody venoval všetky svoje sily, um aj organizačné schopnosti. Jeho vzťah k Slovensku azda najvýstižnejšie už r. 1874 vyjadril vo svojom dobrozdaní evanjelický farár M. Philadelphi slovami „Rodom Čech, dušou Slovák“. Nasledujúce riadky sú krátkym zhrnutím jeho plodného života, vrátane pôsobenia v Turci, v ktorom, rovnako ako počas ďalších životných etáp, popredné miesto zaujímala botanická činnosť.

Narodil sa 30. septembra 1851 vo východočeskom mestečku Chvaletice v remeselníckej rodine. Do školy začal chodiť vo Chvaleticiach, v štúdiu pokračoval v Ústí nad Orlicí, na internátnej škole v Hradci Králové a na reálke v Čáslavi. Učiteľskú prípravku absolvoval na evanjelickej škole v Horných Strelciach (Oberschützen, krajina Burgenland; teraz Felső Lövö v Maďarsku). Keď v školskom roku 1868/1869 vzniklo pri slovenskom ev. a. v. gymnáziu vo Veľkej Revúcej (Revúca) aj učiteľské semenisko, zapísal sa tu súbežne ako žiak 6. ročníka gymnázia a 1. ročníka semeniska.

Pravdepodobne kvôli existenčným problémom opustil učiteľský ústav v Revúcej ešte pred jeho absolvovaním a r. 1869 prijal miesto pomocného učiteľa v Drienčanoch; zároveň tu pôsobil ako obecný notár. R. 1871 ho zvolili za učiteľa v Kyjaticiach, kde však ostal len niekoľko týždňov a dal prednosť miestu pomocného učiteľa v Jelšave. Tu učil a orientáciou záujmov ovplyvnil prvú slovenskú botaničku Izabelu Textorisovú (1866–1949), rodáčku z Ratkovej, ktorá sa po presťahovaní do Blatnice významnou mierou zaslúžila o výskum turčianskej flóry. Od r. 1873 pôsobil ako riadny učiteľ vo Vyšnej Slanej, kde sa však, podobne ako v Jelšave, ako národne uvedomelý učiteľ stretával s nemalými ťažkosťami.